

Eşcinsellik Tutum Ölçeği geliştirilmesi, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması: Bir ön çalışma*

Sultan DOĞAN,¹ Mehmet DOĞAN,² Emrem BEŞTEPE,³ Engin EKER⁴

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada eşcinselliğe yönelik bilgi ve tutumları değerlendirmek amacıyla bir ölçek geliştirilmesi, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılması amaçlanmıştır. **Yöntem:** Cinsel işlev bozuklukları, cinsel kimlik ve yönelim konusunda çalışan psikiyatri uzmanları tarafından mesleki deneyimlerin ışığında ve ilgili yayınların gözden geçirilmesiyle oluşturulan 103 madde, bir soru havuzunda toplanmıştır. Lise veya üniversite mezunu 8 kişi tarafından soruların anlaşılabilirliği belirlendikten sonra, bu havuzdan seçilen 62 madde ile 5 puanlı Likert tipi bir ölçek oluşturulmuştur. Bu ölçek iki ayrı hastanede çalışan 127 kişiye verilmiştir ve bunların 109'u ölçeği tamamlamıştır. Ayrıca 109 kişiden 37'sine daha önce ülkemiz için standardizasyonu yapılmış olan Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği verilmiştir. **Bulgular:** Ölçeğin bütün maddeleri için Cronbach alfa değeri 0.952 bulunmuş ve kendi içinde tutarlı olduğu saptanmıştır. Sadece 6 sorunun toplam ile arasındaki korelasyon düşük olup bu maddeler çıkarıldığında alfa değerinin 0.954 olduğu belirlenmiştir. Altı maddenin ölçekten çıkarılmasıyla 56 maddelik ölçek elde edilmiştir. Ölçeğin geçerliğini test etmek amacıyla Hudson-Ricketts Homofobi ölçeği ile karşılaştırılmış ve aralarında kuvvetli bir uyum olduğu saptanmıştır ($r=0.882$, $p<0.001$). **Sonuç:** 56 maddelik Eşcinsellik Tutum Ölçeğinin eşcinsellikle ilgili bilgi ve tutumları geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçtüğü ve ilgili araştırmalarda kullanılabileceği düşünülmektedir. (Anadolu Psikiyatri Dergisi 2008; 9:84-90)

Anahtar sözcükler: Eşcinsellik, tutum, bilgi, geçerlilik, güvenilirlik

Development and reliability study of Homosexuality Attitudes Scale: a preliminary study

ABSTRACT

Objective: To develop a scale in order to investigate the knowledge and attitudes toward homosexuality among people particularly at least high school graduated who live in Turkey and/or speak Turkish; and to conduct reliability and validity studies of this scale. **Design and Methods:** Homosexuality Attitudes Scale is a 62-item Likert-type scale (5 points) with response options labeled strongly disagree, disagree, neither agree nor disagree, agree, strongly agree. The items on the scale were selected from initial pool of 103 items written by experienced psychiatrists-sex therapist or derived from literature review and interviews with experts knowledgeable about homosexuality. After reviewing for readability by eight high school or university graduated people, we agreed 62 of the original items for inclusion in the scale. The scale was administered to 127 hospital workers and 109 of them completed the scale. Additionally, 37 of the sample completed Turkish version of Hudson and Ricketts'

* Avrupa Seksoloji Federasyonu'nun 8. Kongresi (2006) ve TPD 10. Bahar Sempozyumu'nda sunulmuştur.

¹ Yrd.Doç.Dr., Namık Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, TEKİRDAĞ

² Uzm.Dr., Özel Esenler Hayat Hastanesi, İSTANBUL

³ Uzm.Dr., Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, İSTANBUL

⁴ Prof.Dr., Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, İSTANBUL

Yazışma Adresi: Yrd.Doç.Dr. Sultan DOĞAN, Namık Kemal Cad. No.12, TEKİRDAĞ

E-posta: sdogan@nku.edu.tr

'Attitudes toward Homosexuals Scale'. An item analysis was conducted to identify the statements that could best discriminate high and low scorers. **Findings/Results:** Reliability: In a sample of 109 hospital workers the 62-item scale demonstrated excellent internal consistency (Cronbach's alpha=0.952). Six items had lower internal consistency. When these items were excluded, Cronbach's alpha for the 56-item scale was 0.954. Validity: In the sample described above, scores on our scale were positively correlated with Turkish version of Hudson and Ricketts' scale "Attitudes toward Homosexuals" scale ($r=0.882$, $p<0.001$). **Conclusions:** The Homosexuality Attitudes Scale is a reliable and valid scale in assessing knowledge and attitudes toward homosexuality and it can be used in related research. (*Anatolian Journal of Psychiatry* 2008; 9:84-90)

Key words: homosexuality, attitudes, knowledge, validity, reliability

GİRİŞ

Yurt dışı yayınlarda eşcinsellikle ilgili bilgi, yargı ve tutumları değerlendiren birçok araştırmaya rastlanırken ülkemizde bu konuda sınırlı sayıda çalışma vardır. Sakallı ve Uğurlu,¹ yurt dışında yapılan araştırmaları genel olarak inceledikleri çalışmalarında, bu araştırmaları altı grupta toplamıştır: 1. Eşcinselliğe nelerin neden olduğunu araştıran çalışmalar, 2. Eşcinsel bireylere ilişkin tutumlar ve bu tutumlarla demografik değişkenler arasındaki ilişkileri ele alan çalışmalar, 3. Eşcinsellere ilişkin tutumların değişmesi konularına odaklanan çalışmalar, 4. Eşcinselliğe ilişkin tutumların ölçülmesi amacıyla ölçeklerin geliştirildiği çalışmalar, 5. Eşcinsellerin nasıl algılandıklarını ve kalıp yargıları ele alan çalışmalar, 6. Eşcinsellere karşı ön yargılara açıklama getirmeye çalışan araştırmalar. İlk başlık dışındakileri "eşcinsellikle ilgili bilgi ve tutumları araştıran çalışmalar" ana başlığı altında toplayabiliriz.

Bilgi ve tutumları ölçmek için özgül araçlara gereksinme vardır. Eşcinselliğe yönelik tutumların ölçülmesi amacıyla ülkemizdeki çalışmalarda kullanılmış iki ayrı ölçek vardır. Birincisi, Sakallı tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan Hudson ve Ricketts tarafından geliştirilen "eşcinsellere ilişkin tutumlar" ölçeğidir.² İkincisi, Duyan ve Gelbalı³ tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan Herak'in "Lezbiyen ve Geylere Yönelik Tutum (LGYT) Ölçeği"nin kısa formudur.

İki ölçek de batı toplumlarına uygun olarak hazırlanmış olup, ülkemiz koşullarında eşcinselliğe yönelik tutumların değerlendirilmesinde önemli olabilecek medya, din, askerlik/vatanseverlik, cinsel yolla bulaşan hastalıklar (HIV/AIDS), anal ilişki, eşcinselliğin tıbbi yönü gibi kavramları içermemektedir. Özellikle günlük klinik pratikte ve klinik araştırmalarda gerekli olabilecek verileri toplamak bu ölçeklerle pek mümkün olamamaktadır.

Günümüzde eşcinselliğin tedavisi gereken patolojik bir bozukluk olduğu görüşü terkedilmiştir ve

insan cinselliğinin normal görünümlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Hastanın bedensel ve ruhsal olarak tam bir iyilik halinde olmasıyla ilgilenmesi gereken sağlık çalışanı, bu iyilik halinin oluşmasında çok önemli olan cinselliği de cinsel yönelimi içerecek şekilde sorgulayabilmelidir. Eşcinselliğin hastalık olarak kabul edildiği dönemlerde cinsel yönelimle ilgili değerlendirme sadece ayırıcı tanı için yapıldı. Oysa günümüzde gey ve lezbiyenlerin bazı fiziksel ve ruhsal bozukluklara yatkın oldukları bilindiğinden cinsel yönelim ve davranışla ilgili bilgilerin alınması önemlidir.^{3,4} Sağlık çalışanlarının gey ve lezbiyen kişilerle hasta olarak karşılaştıklarında onların eşcinselliğe karşı tutumlarının hastalarına yaklaşımlarını etkileyebileceği açıktır. Sağlık çalışanlarının eşcinselliğe yönelik bilgi ve tutumlarını anlamak bu nedenlerle büyük önem taşımaktadır.⁶ Ülkemizin kültürel özelliklerini göz önüne alan, klinik pratikte kullanılabilecek, eşcinselliğe yönelik hem tutumları, önyargıları hem de bilgi düzeyini değerlendiren bir ölçek yoktur.

Bu çalışmada eşcinselliğe yönelik bilgi ve tutumları değerlendirmek amacıyla yukarıda sözü edilen iki ölçeğin kapsamadığı değişkenleri de içeren bir ölçek geliştirilmesi, bir grup hastane çalışanı üzerinde geçerlilik ve güvenilirlik ön çalışmalarının yapılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Eşcinsellik Tutum Ölçeği'nin (ETÖ) Türk toplumunun kültürel özelliklerini göz önünde tutan ve olabildiğince fazla değişkeni sorgulayan Likert tipi bir ölçek olması hedeflenmiştir. Ölçeğin araştırma, eğitim ve eğitim sonuçlarını değerlendirmede kullanılabilir olmasının yanında klinik görüşme ve değerlendirmelerde yardımcı araç olabileceği düşünülmüştür.

Ölçeğin oluşturulması

ETÖ cinsel işlev bozuklukları, cinsel kimlik ve yönelim konusunda çalışan deneyimli psikiyatri uzmanları tarafından hazırlanmıştır. İlk aşama-

da mesleki deneyimler ve ilgili yayınların gözden geçirilmesi sonucunda 103 maddelik bir soru havuzu oluşturulmuştur.^{2,7-16} Eşcinselliğe yönelik olumsuz tutum ve kalıp yargıların değerlendirilmesinde önemli olan medya, din, askerlik/vatanseverlik, cinsel yolla bulaşan hastalıklar (HIV/AIDS), anal ilişki, eşcinselliğin tıbbi yönü, eşcinselliğin nedenleri, eşcinsellerin dış görünüşü ve davranışları konularında ölçek maddeleri hazırlanmıştır. Ayrıca eşcinsellerin cinsellikleri, eşcinsel olma olasılığına içsel tepki, eşcinsellerle aynı sosyal ortamı paylaşma, eşcinsel akraba, çocuk veya iş arkadaşlarına sahip olmayla ilgili maddelere de yer verilmiştir. Daha sonra bu soruların anlaşılabilirliğinin saptanması amacıyla lise veya üniversite mezunu 8 kişiye ölçek verilip puanlatılmış ve bu kişilerin görüşlerinin sorulması sonucunda seçilen 62 madde ile 5 puanlı Likert tipi bir ölçek oluşturulmuştur.

Ölçek hazırlanırken aşağıdaki özelliklere dikkat edilmeye çalışılmıştır:

1. Soruların yansız olması,
2. En az lise eğitimi almış kişiler tarafından kolay anlaşılabilmesi,
3. Kişileri doğrudan rahatsız etmeyecek nitelikte olması,
4. Mümkün olduğunca fazla sayıda değişkeni içermesi.

Puanlama

Ölçeğin yanıt seçenekleri, *kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, fikrim yok, katılıyorum ve tamamen katılıyorum* şeklinde düzenlenmiştir. Deneklerden kesinlikle katılmıyorum yanıtı için 1, katılmıyorum yanıtı için 2, fikrim yok yanıtı için 3, katılıyorum yanıtı için 4 ve tamamen katılıyorum yanıtı için 5 puan vermeleri istenmiştir. Puanlar, denek tarafından her sorunun sonunda bırakılan boşluğa yazılmıştır.

Bireylerin eşcinselliğe karşı olumsuz tutumlarını gösteren ve pozitif yanıtı kabul edilen 31 soruda (1,3,4,7,9,11,13,15,19,21,23,25,27,29,31,33,35,37,39,41,43,45,47,49,51,53,55,57,59,60,61. sorular), değerlendirme aşamasında denek tarafından verilen puanlar olduğu gibi korunmuştur. Eşcinselliğe karşı olumlu tutumu gösteren ve olumsuz tutumu ölçme anlamında negatif yanıtı kabul edilen kalan 31 soruda ise değerlendirmede puanlar tersine çevrilmiştir. Pozitif ve negatif yanıtı soruların eşit sayıda olmalarına özellikle dikkat edilmiştir. Ölçek verilen kişilerin çoğunun yanıtlama işlemi 15-20 dakika içerisinde tamamladığı saptanmıştır.

Bu ölçek iki hastanede çalışan en az lise mezunlarından ölçeği doldurmayı kabul eden

127 kişiye verilmiştir. Ölçeği yanıtlayan kadın ve erkek sayısı eşit tutulmaya çalışılmıştır. Ölçek verilen 127 kişiden 109'u ölçeği doldurup araştırmacılara ulaştırmıştır. Ayrıca 109 kişiden 37'sine daha önce ülkemiz için standardizasyonu yapılmış olan Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği verilmiştir.

İstatistiksel değerlendirme

Ölçeğin iç tutarlılığının saptanmasında Cronbach alfa yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemle her sorunun ölçekle uyumlu olup olmadığı, o sorunun bu ölçekte yer almaya uygun olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda 37 deneye Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği verilmiştir. Daha önce geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmış olan bu ölçeğin sonuçları ile geliştirdiğimiz ETÖ arasında korelasyon analizi yapılmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya katılan 109 kişiden 58'i (%53) erkek, 51'i (%47) kadındı. Katılımcıların yaş ortalaması 36.7 ± 7.55 yıl (aralık: 21-52) olarak bulundu. Deneklerin hepsi en az lise mezunuydu ve 60'ı (%55) lise, 49'u (%45) üniversite mezunuydu.

Ölçeğin iç tutarlılığı Cronbach alfa yöntemiyle değerlendirilmiştir. Bu amaçla her bir maddenin toplam puan ile korelasyonuna bakılmış ve Cronbach alfa değeri belirlenmiştir. Ölçeğin bütün maddeleri için Cronbach alfa değeri 0.952 bulunmuş ve kendi içinde tutarlı olduğu saptanmıştır. Sadece 6 sorunun (17-Birinin dış görünüşüne bakarak eşcinsel olduğu söylenemez, 19-Eşcinsel içerikli rüyalar görenler gerçekten eşcinseldir, 23-Lezbiyenler erkek düşmanıdır ya da erkeklerin tacizine uğramıştır, 43-Eşcinseller isteseler heteroseksüel olabilir, 44-Kendi cinsimden biri beni ayartmaya çalışsa gururum okşanırdı, 56-Bütün lezbiyenler erkek gibi değildir.) toplam ile arasındaki korelasyon düşük olduğu için bu maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Madde-toplam puan korelasyonu düşük olan maddeler ölçekten çıkarılıp, iç tutarlılık değerlendirildiğinde alfa değerinin önemli bir değişiklik göstermediği ve 0.954 olduğu belirlenmiştir. Sonuçlar Tablo 1 ve 2'de gösterilmiştir.

Bu değerlere göre ölçeğin tümünün iç tutarlılığının bulunduğu söylenebilir. Maddelerden herhangi birinin çıkarılması bu sonuçlarda anlamlı düzeyde bir yükselme yapmamakla birlikte, altı maddenin ölçekten çıkarılmasının ölçeğin güvenilirliğini yükselteceği düşünülmektedir.

Tablo 1. Maddelerin diğer maddelerle toplam korelasyonu ve alfa değeri

Maddeler	Madde çıkarıldığında Ortalama	Varyans	Düzeltilmiş madde toplam korelasyonu	Madde çıkarıl- dığında alfa
S1	171.3761	1178.1442	.5413	,9510
S2	171.0000	1188.0000	.4398	,9515
S3	170.8349	1190.3428	.4441	,9515
S4	170.6606	1166.5782	.6577	,9504
S5	170.6606	1178.7263	.5399	,9510
S6	170.9541	1166.6553	.6252	,9506
S7	171.3119	1173.0870	.5920	,9508
S8	171.7890	1194.9458	.4002	,9516
S9	170.6697	1175.8344	.5667	,9509
S10	171.2936	1182.3575	.5138	,9511
S11	171.8807	1202.9949	.3600	,9517
S12	171.6881	1203.1240	.3286	,9519
S13	171.4128	1198.7632	.4410	,9514
S14	170.8899	1200.5618	.3522	,9518
S15	170.9817	1198.5182	.3554	,9519
S16	170.9541	1192.2664	.5303	,9511
S17	171.7064	1226.7649	.0268	,9532
S18	171.5138	1176.2336	.6553	,9505
S19	171.6881	1216.3833	.2010	,9523
S20	169.9450	1187.5895	.6847	,9506
S21	171.3486	1198.5625	.4683	,9513
S22	171.3945	1176.3892	.6281	,9506
S23	171.3578	1209.4356	.2665	,9521
S24	170.8991	1186.3879	.4916	,9512
S25	171.1193	1204.3097	.3983	,9516
S26	170.5505	1194.4534	.3763	,9518
S27	171.0000	1196.4815	.3965	,9516
S28	170.7156	1164.3165	.6746	,9503
S29	170.6789	1198.7385	.3546	,9519
S30	170.9908	1172.7499	.6870	,9504
S31	170.3028	1203.1760	.3475	,9518
S32	171.5138	1175.7521	.6614	,9505
S33	170.6881	1163.8462	.7562	,9500
S34	170.5780	1179.0054	.6072	,9507
S35	170.2294	1180.8636	.5434	,9510
S36	171.2752	1170.7569	.6508	,9505
S37	170.4954	1189.7893	.4899	,9512
S38	170.8716	1165.0019	.7361	,9501
S39	169.8165	1189.7623	.5353	,9511
S40	171.5505	1183.3979	.5664	,9509
S41	171.1376	1170.6198	.7072	,9503
S42	170.9450	1169.3858	.6802	,9503
S43	170.9817	1220.6848	.1652	,9523
S44	169.9450	1209.0155	.2889	,9520
S45	171.3945	1198.1485	.5423	,9511
S46	170.4495	1173.1016	.6924	,9503
S47	170.8716	1195.2982	.3984	,9517
S48	171.4587	1186.1210	.5698	,9509
S49	171.2110	1203.0199	.4124	,9515
S50	170.8899	1180.1915	.6345	,9506
S51	171.0734	1204.8094	.3517	,9518
S52	171.6239	1211.8665	.3702	,9517
S53	171.3394	1195.8004	.5005	,9512
S54	171.8532	1201.3116	.3929	,9516
S55	171.7431	1205.9334	.3730	,9517
S56	171.5229	1216.3444	.2357	,9521
S57	171.1651	1209.9540	.4398	,9516
S58	171.4404	1205.1006	.4618	,9514
S59	171.3761	1201.3294	.4117	,9515
S60	171.3670	1206.9937	.3726	,9517
S61	171.8899	1213.9692	.3042	,9519
S62	171.5780	1208.9128	.3149	,9519

Tablo 2. Elli altı maddelik ölçeğin puan ortalaması ve standart sapmaları (N=109)

Sıra No	Soru No	Ortalama	SD
1.	S1	2.5229	1.3512
2.	S2	2.8991	1.3330
3.	S3	3.0642	1.2493
4.	S4	3.2385	1.3737
5.	S5	3.2385	1.3396
6.	S6	2.9450	1.4391
7.	S7	2.5872	1.3623
8.	S8	2.1101	1.2197
9.	S9	3.2294	1.3515
10.	S10	2.6055	1.3054
11.	S11	2.0183	1.0451
12.	S12	2.2110	1.1310
13.	S13	2.4862	.9964
14.	S14	3.0092	1.1587
15.	S15	2.9174	1.2257
16.	S16	2.9450	1.0077
17.	S18	2.3853	1.1699
18.	S20	3.9541	.8860
19.	S21	2.5505	.9476
20.	S22	2.5046	1.2143
21.	S24	3.0000	1.2472
22.	S25	2.7798	.9063
23.	S26	3.3486	1.3079
24.	S27	2.8991	1.1781
25.	S28	3.1835	1.3889
26.	S29	3.2202	1.2199
27.	S30	2.9083	1.1906
28.	S31	3.5963	1.0725
29.	S32	2.3853	1.1699
30.	S33	3.2110	1.2552
31.	S34	3.3211	1.1932
32.	S35	3.6697	1.2770
33.	S36	2.6239	1.2966
34.	S37	3.4037	1.1557
35.	S38	3.0275	1.2653
36.	S39	4.0826	1.0640
37.	S40	2.3486	1.1657
38.	S41	2.7615	1.2011
39.	S42	2.9541	1.2721
40.	S45	2.5046	.8347
41.	S46	3.4495	1.1745
42.	S47	3.0275	1.2130
43.	S48	2.4404	1.0923
44.	S49	2.6881	.9199
45.	S50	3.0092	1.1180
46.	S51	2.8257	.9986
47.	S52	2.2752	.6922
48.	S53	2.5596	.9664
49.	S54	2.0459	1.0218
50.	S55	2.1560	.9045
51.	S57	2.7339	.6475
52.	S58	2.4587	.7642
53.	S59	2.5229	.9775
54.	S60	2.5321	.8668
55.	S61	2.0092	.7391
56.	S62	2.3211	.9318

Ölçeğin geçerliğini saptamak için deneklerin verdiği Hudson-Rickets Ölçeği ve ETÖ puanları karşılaştırılmıştır. Hudson-Rickets Ölçeği ile yapılan Pearson korelasyon analizi sonucunda $r=0.88$ ve $p<0.001$ olarak bulunmuştur.

TARTIŞMA

Bu çalışmada klinik görüşmelerde, araştırmalarda, eğitim vermede ve eğitim sonuçlarını değerlendirmede kullanılabilecek bir eşcinsellik tutum ölçeğinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.¹⁷ Ölçek maddelerinin medya, din, askerlik/vatanseverlik, cinsel yolla bulaşan hastalıklar (HIV/AIDS), anal ilişki, eşcinselliğin tıbbi yönü, eşcinselliğin nedenleri, eşcinsel kişilerin dış görünüş ve davranışları, eşcinsel olma olasılığına içsel tepki, eşcinsellerle aynı sosyal ortamı paylaşma, eşcinsel akraba, çocuk veya iş arkadaşlarına sahip olmayla ilgili pek çok kavramı içermesine özen gösterilmiştir. Elde edilen 62 maddelik Likert tipi ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizi yapılmıştır.

Cronbach alfa değerinin tüm maddeler için 0.952 gibi yüksek bir değerde bulunması ölçeğimizin iç tutarlılığının bulunduğunu göstermektedir. Sadece altı sorunun toplam ile arasındaki korelasyon düşük bulunmuştur. Bu sorular dışarıda tutularak hesaplanan yeni alfa değeri 0.954 olarak bulunmuştur. Aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamakla birlikte, ölçeğin güvenilirliğini artırmak amacıyla altı maddenin ölçekten çıkarılmasının uygun olduğuna karar verilmiştir. Ölçeğin 56 maddelik formunun uygulamada daha yararlı olacağı kanısına varılmıştır.¹⁸ Ölçeğin geçerliliğini test etmek amacıyla Hudson-Ricketts Homofobi Ölçeği ile karşılaştırılmış ve aralarında kuvvetli bir uyum olduğu saptanmıştır ($r=0.882$ $p<0.001$). Korelasyon analizinde Hudson-Rickets Ölçeği ile yüksek bir uyumun saptanması da dikkate alındığında, bulgularımıza göre ETÖ ölçeğinin eşcinselliğe karşı tutum ve bilgi düzeyini sağlık çalışanları örnekleminde ölçmekte geçerli ve güvenilir olduğu kanısı oluşmaktadır.

Ölçek, kendini heteroseksüel (karşıcinsel) olarak belirten kişilere uygulandığı halde ölçeğin eşcinsel ve biseksüel bireylerde de kullanılabileceği öngörülmektedir. Bu öngörünün bir nedeni ölçeğin eşcinsel olma durumuna içsel tepkiyle ilgili maddeler içermesidir. Ek olarak, ülkemizde yaşayan eşcinsel/biseksüel bireylerin heteroseksüel kişilerle benzer kalıp yargı ve olumsuz tutumlara sahip olduklarına en azından klinik ortamda oldukça sık rastlanmaktadır. Bu

nedenle eşcinsellerin de benzer ölçeklerle değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

ETÖ'nün 56 maddeden oluşması, birçok değişkeni içermesi açısından diğer ölçeklerle kıyaslandığında bir üstünlüğe sahip olmakla birlikte, değişken sayısının fazla olması ölçek alt gruplarının oluşturulmasını zorlaştırmaktadır. Ayrıca "eşcinseller askerlik yapamaz" maddesinde olduğu gibi, bazı maddeler tıbbi açıdan bilgi sorusudur. Ancak sosyal açıdan bakıldığında bu maddeye verilen yanıtların tutumla veya kalıp yargıyla ilişkili olabildiği görülebilmektedir. Gelecekte yapılacak çalışmalarla ölçek iki bölüme ayrılarak bilgi ve tutum maddeleri daha nesnel olarak değerlendirilebilir.

Ölçeğin 109 kişiye uygulanması ve örneklem

grubunu yalnız hastane çalışanlarının oluşturması araştırmamızın bir diğer kısıtlılığıdır. Yaş, sosyoekonomik düzey, denek sayısı açısından daha geniş örneklemelerde ölçeğin yeniden değerlendirilmesinin ve uygulamalar sırasında çıkacak sorunların belirlenmesinin de ölçeğin gelişmesine katkı sağlayacağını düşünüyoruz.

Sonuç olarak 56 maddelik Eşcinsellik Tutum Ölçeğinin sağlık çalışanlarında eşcinsellikle ilgili bilgi ve tutumları geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçtüğü ve ilgili araştırmalarda kullanılabileceği söylenebilir. Ayrıca ölçeğin klinik görüşmelerde, terapi ve eğitim sonuçlarının değerlendirilmesinde de yararlı olabileceği düşünülmektedir. Var olan kısıtlılıklar nedeniyle çalışmamız bir ön çalışma olarak kabul edilebilir.

NOT: Ülkemizdeki eşcinsellik aktivistleri kadın eşcinseller için "lezbiyen" erkek eşcinseller için "gey" sözcüklerinin kullanılmasını tercih etmektedirler. Bu sözcükler İngilizce "lesbian" ve "gay" sözcüklerinin Türkçeleşmiş biçimidir ve kaynaklar kısmında gösterilen 1 ve 10 numaralı yayınlarda olduğu gibi ülkemizde yayınlanan pek çok dergi ve kitapta da Türkçeleşmiş biçimleri kullanılmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Sakallı-Uğurlu N, Uğurlu O. Eşcinsellik ve eşcinselliğe ilişkin tutumlar: Önyargı ve ayrımcılık. *Kaos GL Lezbiyen ve Geylerin Sorunları 2003 Sempozyum Kitabı*, Ankara, Ayrıntı Basımevi, 2004, s.51-63.
2. Sakallı N. The relationship between sexism and attitudes toward homosexuality in a sample of Turkish college students. *J Homosexuality* 2002; 42:51-52.
3. Duyan V, Gelbal S. Lezbiyen ve Geylere Yönelik Tutum Ölçeği (LGYT): Güvenirlik ve geçerlik çalışması. *HIV/AIDS Dergisi* 2004; 7:106-112.
4. Igartua KJ, Gill K, Montoro R. Internalized homophobia: a factor in depression, anxiety, and suicide in the gay and lesbian population. *Can J Ment Health* 2003; 22:15-30.
5. Maurice WL. *Sexual medicine in primary care*. St. Louis, Mosby, 1998, s.117-124.
6. Hon KL, Leung TF, Yau AP, Wu SM, Wan M, Chan HY, et al. A survey of attitudes toward Homosexuality in Hong Kong Chinese Medical Student. *Teach Learn Med* 2005; 17:344-348.
7. Herek GM, Capitano JP. Some of my best friends: Intergroup contact, stigma, and heterosexuals' attitudes toward gay men and lesbians. *Pers Soc Psychol Bull* 1996; 22: 412-424.
8. Herek GM. The psychology of sexual prejudice. *Current Dimensions in Psychological Science* 2000; 9:19-27.
9. Herek GM. Beyond "homophobia": A social psychological perspective on attitudes toward lesbians and gay men. DeCecco (ed.), *Homophobia in American Society*, New York, Harrington Park Press, 1985.
10. Klamen DR, Grossman LS, Kopacz DR. Medical student homophobia. *J Homosexuality* 1999; 37:53-63.
11. Larsen KS, Reed M, Hoffman S. Attitudes of heterosexuals toward homosexuality: A Likert-type scale and construct validity. *J Sex Res* 1980; 16:245-257.
12. Lena SM, Wiebe T, Ingram S, Jabbour M. Pediatric residents' knowledge, perceptions, and attitudes towards homosexuality oriented youth. *Annals RCPSC* 2002; 35:401-405.
13. Newman B. The relative importance of gender role attitudes to male and female attitudes toward lesbians. *Sex Roles* 1989; 21:451-465.
14. Sakallı N. Application of the attribution-value model of prejudice to homosexuality. *J Soc Psychol* 2002; 142:264-271.
15. Sakallı N, Uğurlu O. Effects of social contact with homosexuals on heterosexual university students' attitudes toward homosexuality. *J Homosexuality* 2001; 42:52-63.
16. Sakallı N, Uğurlu O. The effects of social contact with a lesbian person on the attitude change toward homosexuality in Turkey. *J Homosexuality* 2002; 44:111-119.
17. Tekin H. *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara, 1991.
18. Tezbaşaran AA. *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*. Ankara, Özyurt Matbaası, 1996.

EŞCİNSELLİK TUTUM ÖLÇEĞİ (ETÖ)

Bu ölçek eşcinselliğe bakış açınızı değerlendirmek için hazırlanmıştır. Her bir soru için 1'den 5'e kadar numaralanmış seçeneklerden sizin için en uygun olanın numarasını lütfen sorunun sol tarafındaki boşluğa yazınız. 1- Kesinlikle katılmıyorum, 2- Katılmıyorum, 3- Fikrim yok, 4- Katılıyorum, 5- Tamamen katılıyorum.

Ölçek Maddeleri

1. Eşcinsellik doğal değildir.
- *2. Hem heteroseksüel hem de eşcinsel çiftleri bir davete çağırabilirim.
3. Anal seks normal değildir.
4. Gey barda bulunmaktan rahatsız olurum.
- *5. Bir gey barda görülmekten rahatsız olmam.
- *6. Yakın bir arkadaşım bana gey olduğunu söylese üzülmem.
7. Eşcinselliğin tanrıya karşı işlenmiş bir günah olduğunu söyleyen kutsal kitaplarla aynı fikirdeyim.
- *8. Bir insanın kiminle yattığıyla ilgilenmem.
9. Çocuk tacizcilerinin çoğunun eşcinsel olması nedeniyle geylerin öğretmenlik yapmasına izin verilmemelidir.
- *10. Cinsel yönelime dayalı ayrımcılık ırk ve cinsiyet ayrımcılığı kadar kötüdür.
11. Oğlum ya da kızım eşcinsel olduğunu söylerse onu evden atarım ya da reddederim.
- *12. Eşcinseller de herhangi biri kadar vatanseverdirler ve ülkeleri için savaşabilirler.
13. Anal seks özellikle eşcinsel bir aktivitedir.
- *14. Eşcinsel seks heteroseksüel seksten daha riskli değildir.
15. AIDS hala birincil olarak bir eşcinsel hastalığıdır.
- *16. Eşcinseller iyi ebeveyn olabilirler.
- *17. Erkek bir homoseksüelle aynı işyerinde çalışmaktan rahatsız olmam.
- *18. Geylerin bulunduğu ortamlara girmekten hoşlanırım.
19. Hemcinsiyle cinsel içerikli oyunlar oynayan çocuklar sapkındır.
- *20. Komşumun eşcinsel olduğunu bilsem bundan rahatsız olmam.
- *21. Kendi cinsimden birilerinin beni çekici bulmasından rahatsız olmam.
22. Gey erkekler kadın olmak isterler.
- *23. Kendi cinsimden birisini çekici bulmaktan rahatsızlık duymam.
24. Eşcinseller askerlik yapamaz.
- *25. Bir din adamının eşcinsel olduğunu bilmek beni rahatsız etmez.
26. Kendi cinsimden birisini çekici bulsaydım hayal kırıklığı yaşardım.
- *27. İki erkeğin flörtü düşündüren yakınlığını görmek bende olumsuz bir duygu yaratmaz.
28. Kendi cinsimden biri beni ayartmaya kalksaydı kendimi taciz edilmiş hissederdim.
- *29. Bir davette bir eşcinselle sohbet etmekten rahatsız olmam.
30. Bir grup eşcinsel arasında kendimi sinirli ve huzursuz hissedirim.
- *31. Kızımın öğretmeninin lezbiyen olduğunu bilsem bu durumdan rahatsız olmazdım.
32. Erkek veya kız kardeşimin eşcinsel olduğunu öğrenirsem üzülürüm.
- *33. Patronumun eşcinsel olduğunu öğrensem bu durumdan rahatsız olmazdım.
34. Çocuğumun gey olduğunu öğrensem ebeveyn olarak kendimi yetersiz hissederdim.
- *35. Daha çok geylerin oturduğu bir semtte dolaşmak beni rahatsız etmez.
36. Eşimin veya sevgilimin kendi cinsinden birisine ilgi duyduğunu öğrensem rahatsız olurum.
- *37. Doktorumun eşcinsel olduğunu öğrenmek beni rahatsız etmez.
38. Eşcinsellik tedavi edilmesi gereken bir hastalıktır.
- *39. Hemcinsim olan en iyi arkadaşımın eşcinsel olduğunu öğrenmek beni rahatsız etmezdi.
40. Eşcinseller rasgele cinsel ilişki kurarlar.
- *41. Oğlumun erkek öğretmeninin eşcinsel olduğunu bilmekten rahatsız olmam.
42. Medya eşcinselliği yaygınlaştırmaktadır.
- *43. Kadın bir eşcinselle aynı iş yerinde çalışmaktan rahatsız olmam.
44. Eşcinsel olanlar eşcinsel olmayanları ayartmaya çalışırlar.
- *45. Eşcinsellik insan türünün devamını tehdit etmez.
46. Eşcinseller cinselliklerini teşhir ederler.
- *47. Eşcinselleri bir arada tutan sadece seks değildir.
48. Bütün geyler kadınsıdır.
- *49. AIDS hastalığının Tanrının eşcinsellere verdiği bir ceza olduğu düşüncesi yanlıştır.
50. Eşcinseller eşcinsel olmayanları eşcinsel yaparlar.
51. Gey ergenler aslında gey olmak istemezler.
- *52. Gey erkeklerin kadınlardan nefret ettiği düşüncesi yanlıştır.
53. Geyler çocuk sahibi olmaz.
54. Bir kişi hemcinsiyle cinsel ilişki yaşamamışsa eşcinsel değildir.
55. Lezbiyen balerin olmaz.
- *56. Futbolcular eşcinsel olabilir.

* Bu maddelerde ters puanlama yapılacaktır. 5=1, 4=2, 3=3, 2=4, 1=5. Düşük puan olumlu tutumu göstermektedir.